

Brysiewicz
Bokina
Sakławski

KANCELARIA PRAWNA

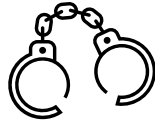
WHITE COLLAR CRIME

INSTRUKCJA na wypadek:

- ✓ zatrzymania
- ✓ przeszukania
- ✓ tymczasowego aresztowania

1

ZATRZYMANIE

1. Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, czyli każdego, wobec kogo istnieje uzasadnione przypuszczenie, że **popełniła ona przestępstwo, a zachodzi obawa ucieczki lub ukrycia się tej osoby albo zatarcia śladów przestępstwa** bądź też nie można ustalić jej tożsamości. W praktyce zatrzymania dokonuje się na podstawie subiektywnego przypuszczenia zatrzymującego. Zatrzymanie polega na krótkotrwałym pozbawieniu wolności dla osiągnięcia celów procesowych, ale często prowadzi do długotrwałego tymczasowego aresztowania.
2. Zatrzymania mogą dokonać Prokurator lub Policja, względnie inne organy, takie jak: Straż Graniczna, ABW, CBA, Służba Kontrwywiadu Wojskowego, Krajowa Administracja Skarbowa, Żandarmeria Wojskowa, a nawet Straż Leśna.
3. Do zatrzymania osoby nie są wymagane szczególne dokumenty, a jedynie okazanie przez funkcjonariusza legitymacji osobie zatrzymanej. W przypadku zatrzymań połączonych z przymusowym doprowadzeniem prokurator ma obowiązek wydać uprzednio postanowienie o zatrzymaniu i przymusowym doprowadzeniu określonej osoby z upoważnieniem do dokonania tego przez określoną formację. Wówczas taki dokument musi zostać wręczony osobie zatrzymanej. **W ciągu siedmiu dni od zatrzymania zatrzymany może złożyć zażalenie do właściwego sądu rejonowego.**
4. Funkcjonariusz prowadzący czynność ma obowiązek **sporządzić protokół z zatrzymania**, z których jeden przeznaczony jest dla zatrzymanego. Protokół pełni funkcję gwarancyjną i dokumentuje przebieg zatrzymania, zaś jego niesporządzenie stanowi poważne uchybienie proceduralne, które może stanowić zarzut procesowy. Warto zwrócić uwagę na wymaganą zawartość protokołu zatrzymania:
 - a) wskazanie godzin i dat (rozpoczęcia i zakończenia zatrzymania, przekazania do dyspozycji prokuratora lub sądu);
 - b) wskazanie osób uczestniczących w czynności;
 - c) przyczyna zatrzymania;
 - d) oświadczenie w związku z poinformowaniem o przyczynach zatrzymania i o przysługujących prawach: w tym miejscu protokołu funkcjonariusz wpisuje oświadczenie, że zatrzymany zrozumiał przyczyny zatrzymania i przysługujące

mu prawa, a powinny tu zostać wpisane także ewentualne uwagi co do żądania nawiązania kontaktu z adwokatem i realizacji przez zatrzymującego tych żądań oraz ewentualne zarzuty dotyczące stosowania przy zatrzymaniu środków przymusu bezpośredniego;

- e) oświadczenie o stanie zdrowia, z uwzględnieniem opisu i przyczyn ewentualnych obrażeń;
 - f) zgłoszone zarzuty co do treści protokołu oraz oświadczenie osoby dokonującej zatrzymania / podpisy.
5. W związku z powyższym, **przewidując możliwość zatrzymania, należy dysponować danymi kontaktowymi do adwokata**. Organy ścigania mają obowiązek zawiadomić adwokata, ale nie mają obowiązku udostępniania danych jakiegokolwiek prawnika. Osoba zatrzymana musi nimi dysponować we własnym zakresie.
6. Zatrzymanie może trwać maksymalnie **72 godziny**, przy czym zatrzymany pozostaje do dyspozycji prokuratora przez pierwsze 48 godzin od momentu zatrzymania przez właściwy organ (np. Policję). W tym czasie prokurator musi podjąć decyzję o skierowaniu do sądu wniosku o tymczasowe aresztowanie lub zwolnić zatrzymanego.
7. Przed przystąpieniem do zatrzymania funkcjonariusz ma obowiązek poinformować zatrzymanego o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, tj.: prawie do:
- a) korzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego,
 - b) skorzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim,
 - c) złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia,
 - d) otrzymania odpisu protokołu zatrzymania,
 - e) dostępu do pierwszej pomocy medycznej,
 - f) poinformowania o zatrzymaniu innych osób,
 - g) zażalenia na zatrzymanie,
 - h) poinformowania konsula lub przedstawiciela dyplomatycznego,
 - i) informacji o maksymalnym terminie zatrzymania,
 - j) wysłuchania.
8. **Prawo do milczenia**, zwane także prawem do **niedostarczania dowodów przeciwko samemu sobie**, stanowi fundamentalną gwarancję w procesie karnym, szczególnie dla osób zatrzymanych.

Zatrzymany może żądać kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym. Jeśli takie żądanie zgłosi, funkcjonariusz ma obowiązek niezwłocznie mu go umożliwić, drogą telefoniczną lub poprzez bezpośrednią rozmowę. Obowiązujące przepisy przewidują, że tylko wyjątkowo zatrzymujący może zastrzec swoją obecność przy tym kontakcie.

9. Jednocześnie z zatrzymaniem zazwyczaj następuje **przeszukanie osoby** zatrzymanej pod kątem posiadania przez nią przedmiotów niebezpiecznych, czy też rzeczy, które mogą stanowić dowód w postępowaniu karnym. Zatrzymaniu podlegają też telefony, a także inne urządzenia umożliwiające komunikowanie się (np. tablety, komputery).

PRZESZUKANIE

1. Oprócz zatrzymania osoby organy ścigania są uprawnione do przeszukania w celu znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w postępowaniu karnym. **Przeszukiwać można pomieszczenia, pojazdy i inne miejsca**, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że wymienione rzeczy tam się znajdują. Organem uprawnionym do zarządzenia przeszukania jest prokurator lub sąd. Decyzja o jego zarządzeniu przybiera formę postanowienia.
2. W postanowieniu należy podać **cel przeszukania**, ze wskazaniem w miarę możliwości przedmiotów, które mają być znalezione i zatrzymane, imię, nazwisko i adres osoby, ewentualnie nazwę i adres instytucji, u której ma ono być przeprowadzone, oraz organ, któremu tę czynność zlecono.
3. Jeżeli postanowienie o zarządzeniu przeszukania indywidualizuje poszukiwane przedmioty, a osoba, u której ma być przeprowadzone przeszukanie, przedmioty te wydała - **bezprzedmiotowe staje się przeprowadzenie tego przeszukania**. Nie można akceptować praktyki ujmowania w postanowieniu zakresu poszukiwań nic niemówiącym sformułowaniem o konieczności znalezienia "*przedmiotów pochodzących z przestępstwa*", gdyż świadczyć to może o braku merytorycznych podstaw do zarządzenia przeszukania. Wydanie przedmiotów sprecyzowanych w postanowieniu

WHIT

o przeszukaniu, po ich dobrowolnym wydaniu, powoduje, że przeszukanie nie powinno być kontynuowane.

4. Jeżeli wydania rzeczy żąda Policja osoba, która rzecz wyda, ma prawo niezwłocznie złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania, o czym należy ją pouczyć. Doręczenie powinno nastąpić w terminie 14 dni od zatrzymania rzeczy. Osobom zainteresowanym należy natychmiast wręczyć **pokwitowanie** stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zatrzymane.
5. Na analogicznych zasadach organy ścigania mają także prawo do przeszukania zasobów komputerów i zatrzymywania **różnych urządzeń informatycznych i nośników informacji** (np. drukarek, pendrivów, laptopów, telefonów). Praktyka pokazuje, że najczęściej nośniki takie są przedmiotem zatrzymania (ewentualnie zatrzymania wskutek wcześniejszego przeszukania), a następnie są przedmiotem badania przez biegłych (np. z zakresu informatyki).

OBOWIĄZKI I UPRAWNIENIA ŚWIADKA

1. Osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się we wskazanym miejscu i czasie i złożyć zeznanie.

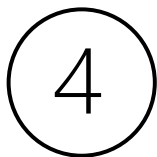

Świadek może korzystać z usług adwokata przed i w czasie przesłuchania. W związku z faktem, iż na świadku spoczywa obowiązek mówienia prawdy pod rygorem odpowiedzialności karnej do lat 8, rekomendowana jest przynajmniej konsultacja świadka z adwokatem przed udaniem się na przesłuchanie. W przypadku świadka, odmiennie niż w przypadku podejrzanego, prokurator ma prawo odmówić adwokatowi wstępu na przesłuchanie, ale nie wyklucza to udzielenia wcześniejszej konsultacji.

2. Na świadka, który bez usprawiedliwienia nie stawił się na wezwanie albo bez zezwolenia oddalił się z miejsca czynności przed jej zakończeniem można nałożyć

pieniężną karę porządkową (aktualnie w wysokości do 3000 zł), a nadto zarządzić jego **zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie**.

3. Świadek ma obowiązek pod groźbą kary (jw. do 8 lat pozbawienia wolności) mówienia prawdy i nie zatajania prawdy (milczenia pomimo posiadania stosownej wiedzy), o czym winien być uprzedzony przed rozpoczęciem przesłuchania przed sądem, a w postępowaniu przygotowawczym świadek podpisuje oświadczenie, że został o tym uprzedzony.
4. Świadek bez podania przyczyny **może uchylić się od odpowiedzi** na pytanie w sytuacji, gdyby udzielenie takiej odpowiedzi mogło rodzić **niebezpieczeństwo pociągnięcia** świadka lub osoby dla niego najbliższej **do odpowiedzialności karnej**.
5. Świadek ma prawo zastrzeżenia danych dotyczących miejsca zamieszkania do wyłącznej wiadomości prokuratora i sądu - jeśli zachodzi uzasadniona obawa użycia przemocy lub groźby bezprawnej wobec niego lub osoby najbliższej w związku z jego czynnościami.
6. Świadek ma prawo złożenia wniosku o utajnienie jego danych osobowych (świadek anonimowy - incognito) w razie istnienia uzasadnionej obawy niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności lub mienia w znacznych rozmiarach, zaś obawy takie muszą być uzasadnione i realne, a więc oparte na znanych organowi procesowemu faktach, mające pokrycie w rzeczywistości.

OBOWIĄZKI I UPRAWNIENIA PODEJRZANEGO

1. Podejrzany ma prawo do składania wyjaśnień, w określonych warunkach także na piśmie, prawo do odmowy składania wyjaśnień lub odmowy odpowiedzi na poszczególne pytania, bez konieczności podania przyczyn odmowy.
2. Podejrzany, już od momentu powzięcia wiedzy o prowadzeniu postępowania karnego, a także od momentu zatrzymania, ma prawo do korzystania z pomocy wybranego przez siebie obrońcy (np. adwokata). Na żądanie podejrzanego przy jego

przesłuchaniu może być obecny obrońca. **Status podejrzanego formalnie uzyskiwany jest dopiero w momencie ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów.**

3. Podejrzanym wraz z obrońcą ma prawo do składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia, np. o przesłuchanie świadka, uzyskanie dokumentu, dopuszczenie opinii biegłego oraz ma warunkowe prawo dostępu do akt sprawy, do sporządzania odpisów i kopii - za zgodą prokuratora.
4. Podejrzanym nie ma obowiązku dowodzenia swojej niewinności ani obowiązku dostarczania dowodów na swoją niekorzyść. Jest jednak obowiązany poddać się między innymi: oględzinom i badaniom niepołączonym z naruszeniem ciała, pobraniu odcisków palców, fotografowaniu oraz okazaniu innym osobom, badaniom psychologicznym i psychiatrycznym oraz badaniom połączonym z dokonaniem zabiegów na ciele, z wyjątkiem chirurgicznych, jak np. pobranie krwi, włosów lub wydzielin organizmu, np. śliny, pobraniu wymazu ze śluzówki policzków.

Posiadanie wiedzy w zakresie własnych uprawnień, w tym dostępu do pomocy prawnej, pozwala na uniknięcie szeregu błędów w toku wyżej opisanych czynności. Jednocześnie przedstawiciele organów ścigania nie mają obowiązku udzielania porad prawnych, a jedynie dochowania przepisanych procedur, których naruszenie powinno mieć odzwierciedlenie w protokołach, aby mogło stanowić zarzut procesowy. W przeciwnym wypadku osoba zatrzymana/podejrzanym/świadkiem pozbawia się możliwości ochrony swoich praw.

Bartłomiej Pietruszka

Adwokat

Brysiewicz, Bokina, Sakławski

i Wspólnicy sp.k.

Tel. + 48 607 612 112

E-mail: bartlomiej.pietruszka@bbs-legal.pl